

บทที่ ๒

ความร่วมมือทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา

เมื่อญี่ปุ่นได้เข้าตั้งฐานทัพอินโดจีนฝรั่งเศสตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๓

(ค.ศ. ๑๙๔๐) โดยความยินยอมของรัฐบาลวิชี และญี่ปุ่นได้เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสจนประสบความสำเร็จแล้ว ญี่ปุ่นได้รับเกียรติภูมิสูงขึ้นและแผนการขยายอำนาจลงใต้ของญี่ปุ่นก็ประสบความสำเร็จอีกขั้นหนึ่งด้วย ต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) ขณะที่สงครามทางด้านทวีปยุโรปเพิ่มความรุนแรงขึ้นนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งคณะทูตพิเศษคือ นายซาบуро คुरुสุ (Saburo Kurusu) และนายพลเรือ คิชิตามูโร โนมูรา (Admiral Kichisaburo Nomura) เดินทางไปเจรจากับนายคอร์ดล ฮัลล์ (Cordell Hull) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ทั้งนี้เพื่อให้สหรัฐอเมริกาเลิกบีบบังคับญี่ปุ่นทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการเมืองและทางด้านการทหาร ระหว่างการเจรจาทางการทูตนั้นกองทัพเรือญี่ปุ่นภายใต้การนำของพลเรือเอก อิโซโรกุ ยามาโมโตะ (Admiral Isoroku Yamamoto) ผู้บัญชาการกองทัพอากาศสูงสุดของญี่ปุ่นได้นำกองทัพอากาศของญี่ปุ่นเข้าไปใกล้ฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกาที่อ่าวเพิร์ล (Pearl Harbour) ตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว เมื่อการเจรจาระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นกับรัฐบาล

กองบรรณสาร, กระทรวงการต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่

๒/๒:๑ (๓) เรื่องบันทึกเกี่ยวกับการสนทนาระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา หนังสือเลขที่ ๔๖๕ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

สหรัฐอเมริกาไม่ประสบความสำเร็จ พลเรือเอก ฮีโชนโรด ยามาโมโตะ จึงได้ส่งเครื่องบินรบจำนวนประมาณ ๒๖๐ เครื่อง บินขึ้นจากเรือบรรทุกเครื่องบินของญี่ปุ่นซึ่งแล่นเข้าไปใกล้ฐานทัพอ่าวเพิร์ลอยู่ในระยะห่างจากอ่าวเพิร์ลประมาณ ๑๓๗ ไมล์เท่านั้น

เนื่องจากกองทัพเรือญี่ปุ่นได้กำหนดแผนการไว้ล่วงหน้าแล้ว ดังนั้นเครื่องบินรบของญี่ปุ่นที่บินขึ้นจากเรือบรรทุกเครื่องบินของญี่ปุ่นจึงได้โจมตีกองทัพเรือของสหรัฐอเมริกาที่อ่าวเพิร์ลเพื่อตัดกำลังรบทางเรือของสหรัฐอเมริกามีให้ขัดขวางการรุกรบของกองทัพเรือญี่ปุ่นได้เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลาประมาณ ๐๔.๑๐ น. โดยกองทัพเรือของญี่ปุ่นได้รับคำสั่งจากรัฐบาลญี่ปุ่นก่อนการเริ่มต้นโจมตีอ่าวเพิร์ลแล้ว ในวันเดียวกันนี้กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกโจมตีเกาะกวม ฟิลิปปินส์ มลายู สิงคโปร์ และประเทศไทย (ตรงกับวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔) ทั้งนี้ญี่ปุ่นได้ส่งพวกสายลับออกปฏิบัติภารกิจล่วงหน้าก่อนที่ญี่ปุ่นจะเริ่มต้นเปิดการรุกรบในค่านเอเซียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกแล้ว สงครามมหาเอเซียบูรพาเริ่มขึ้นและได้คลี่คลายขยายตัวเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป (โปรดดู แผนที่แสดงแผนการรุกรบของญี่ปุ่นในเอเซียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก ในใบแทรก)

ก. เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้าสู่ประเทศไทยและยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย

คืนวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลาประมาณ ๒๒.๓๐ น. นายเตอิจิ ทสึโมกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยพร้อมด้วยคณะคือ ผู้ช่วยทูตทหารบก ผู้ช่วยทูตทหารเรือ ที่ปรึกษาและเลขานุการ ได้ขอพบจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี

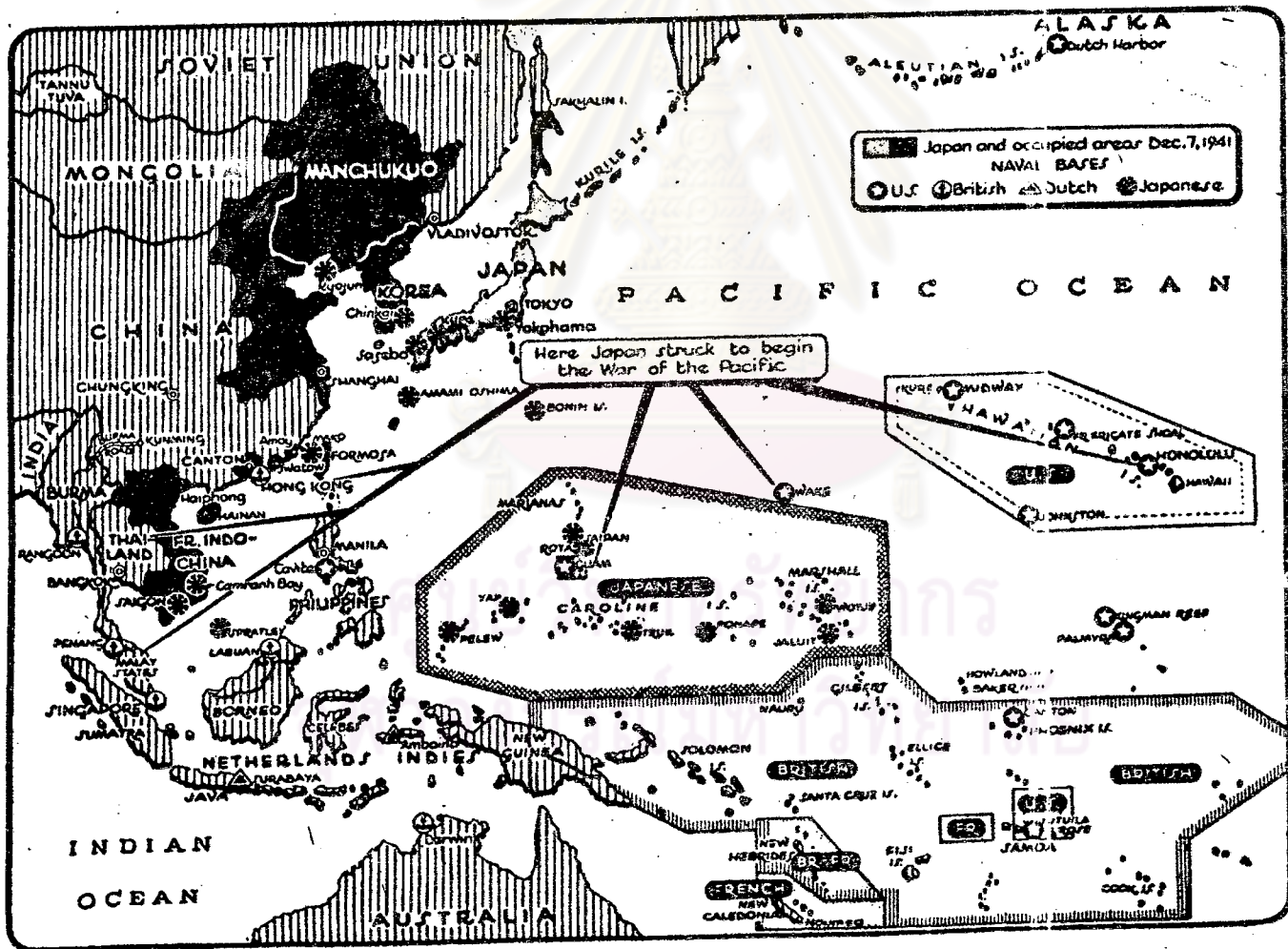
๑ Louis L. Snyder, The War A Concise History, 1939-1945,

(New York : Julian Messner Press, 1965), p.196.

๒

Ibid. , p.202-203. (๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เรือรบอเมริกัน ๗ ลำ รวมทั้งเรือประจัญบานขนาดใหญ่ ๒ ลำ ถูกจมที่อ่าวเพิร์ล เครื่องบินเสียหายเกือบหมด ทหารอเมริกันเสียชีวิต ๒,๓๘๓ คน บาดเจ็บ ๑,๒๗๒ คน)

แผนที่แสดงแผนการรุกรานของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก

THE PACIFIC A WAR ZONE

Louis L. Snyder, The War A Concise History 1939-1945, New York:

Julian Messner, 1965), p. 210 .

เพื่อแจ้ง เรื่องสำคัญแต่เนื่องจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่อยู่ ซึ่งทราบภายหลังว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม เดินทางไปตรวจแนวรบทางค่านอร์วีประเทศ ปราจีนบุรี และ พระตะบอง พร้อมด้วยพลโท จี. วิจิตสงคราม เสนาธิการทหารบก และพลตรี จรูญ

เสรี เรืองฤทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เพราะทราบข่าวว่าญี่ปุ่นได้ เคลื่อนกำลังทหารเข้ามาทางอรัญประเทศและศรีโสภณ นายเตอิจิ ทสึโบกามิ และคณะทูตญี่ปุ่นจึงขอพบนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ที่วังสวนกุหลาบ เพื่อขอให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยไปโจมตีพม่า **ผล**มลายู โดยญี่ปุ่นจะ เคารพเอกราชและอธิปไตยของไทย พร้อมทั้งแจ้งข่าวให้ฝ่ายไทยทราบว่าญี่ปุ่นประกาศ สงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษแล้ว ^๒ นายดิเรก ชัยนาม ได้ตอบว่าประเทศไทยได้ ประกาศนโยบาย" เป็นกลาง" จึงไม่มีนโยบายช่วยเหลือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และการที่จะอนุญาต ให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยได้หรือไม่ั้น อำนาจสิทธิขาดอยู่ที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพียงผู้เดียว ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ ประกาศเป็นคำสั่งไว้แล้วว่าไม่ว่ากองทัพของประเทศใดรุกเข้ามาในดินแดนไทยก็ให้ต่อสู้ เค็มที่ ^๓

ขณะนั้นพันเอก ทามูรา ผู้ช่วยทูตทหารญี่ปุ่นได้กล่าวว่า การที่ฝ่ายไทยให้คำตอ
แก่ญี่ปุ่นล่าช้าก็หมายถึงการนองเลือด เพราะขณะนี้ทหารญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกตามจุดต่าง ๆ ในประเทศไทยแล้ว นายดิเรก ชัยนาม ตอบว่าตนเองไม่สามารถจะตัดสินใจหรือทำอะไร

๑ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันที่ ๘

ธันวาคม ๒๔๘๔ เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง

๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒ : ๑ (๑) เหตุการณ์เริ่ม

ต้นเมื่อญี่ปุ่นบุกและการรักษาความสงบ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

๓ ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

ได้ในเรื่องนี้แก่เจ้าบริวารงานให้พลตำรวจตรี อุดล อุดลเพชรรัตน์ รองนายกรัฐมนตรี ทราบ เพื่อเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีโดยด่วน จนกระทั่งเวลา ๒๓.๐๐ น. จึงได้เปิด การประชุมคณะรัฐมนตรี แต่ที่ประชุมเห็นว่าทำอะไรไม่ได้นอกจากต้องรอจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเดินทางกลับมาเสียก่อน

ระหว่างรอจอมพล ป. พิบูลสงคราม เดินทางกลับมานั้นคณะรัฐมนตรีได้รับ รายงานว่ากองทัพญี่ปุ่นบุกประเทศไทยทางบ้านอรัญประเทศ วัฒนานคร ปราจีนบุรี ทหารญี่ปุ่นขึ้นบกที่ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และที่บางปู สมุทรปราการ ได้มีการสู้รบกันอย่างรุนแรงระหว่างกองทัพ ญ่่นกับทหารและตำรวจไทย เกือบทุกแห่งที่ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกนั้น^๒

เมื่อเวลา ๐๓.๐๐ น. วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ พลตำรวจตรี อุดล อุดลเพชรรัตน์ รองนายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้บิดถนนสายกรุงเทพฯ-สมุทรปราการ เพื่อ มีให้ทหารญี่ปุ่นซึ่งยกพลขึ้นบกที่บางปูนั้นปะทะกับทหารไทยในกรุงเทพฯ ต่อมา พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวรดิไวทยาภร วรวรรณ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี และพันเอก ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับมอบ หมายจากคณะรัฐมนตรีให้ไปพบนายเคอิจิ ทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำ ประเทศไทยซึ่งได้กลับไปสถานทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ แล้ว ทั้งนี้เพื่อจะขอปิดเวลาการ คัดลสินใจของรัฐบาลไทย ขณะนั้นเวลา ๐๔.๓๐ น. ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวรดิไวทยาภร วรวรรณ -

๒. สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง
เรื่องเดียวกัน

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ออกไปแจ้งแก่คณะทูตญี่ปุ่นที่รอคำตอบจากฝ่ายไทยอยู่ที่วังสวนกุหลาบนั้นให้กลับไปก่อน เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม เดินทางกลับมาแล้วจึงจะเชิญคณะทูตญี่ปุ่นใหม่มาพบ

ระหว่างที่นายกรัฐมนตรียังมาไม่ถึงที่ประชุมคณะรัฐมนตรีที่วังสวนกุหลาบนั้น คณะรัฐมนตรีได้สั่งการดังนี้คือ

๑. กองทัพเรือสั่ง เรือต่าง ๆ ให้เตรียมพร้อมไว้เท่านั้น เพื่อปฏิบัติได้ทันทีเมื่อได้รับคำสั่ง
๒. ทางตำรวจได้สั่ง เพิ่มกำลังคุมชาวญี่ปุ่นไม่ให้ออกจากบ้านโดยเด็ดขาด ส่วนคนแก่และเด็กญี่ปุ่นที่จะอพยพลงเรือนั้นได้อนุญาต และได้ให้ตำรวจให้ความอารักขาด้วย
๓. ใบปลิวต่าง ๆ ที่พวกญี่ปุ่นจัดพิมพ์ขึ้นทางการตำรวจได้สั่งให้ระงับการแจกจ่ายโดยเด็ดขาด ^๒

วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลา ๐๖.๕๐ น. จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรีได้เดินทางกลับจากพระตะบอง เข้าสู่วังที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ณ วังสวนกุหลาบ พร้อมด้วยพลโท จีระ วิจิตสงคราม เสนาธิการทหารบก พลตรี จุฑา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ และพลอากาศตรี มุณี มหาสันตะ เวชยันตรังสาธุคดี ^๑ ที่เดินทางไปรับนายกรัฐมนตรีนั้น คณะทูตญี่ปุ่นได้เข้าห้อมล้อมและขอคำตอบจากนายกรัฐมนตรีทันที ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้กล่าวว่า จะต้องปรึกษาขอมติคณะรัฐมนตรีเสียก่อน คณะทูตญี่ปุ่นจึงรอคำตอบอยู่ข้างนอกที่ประชุม ^๓

๑. สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เรื่อง ประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง

๒. เรื่องเดียวกัน

๓. เรื่องเดียวกัน

พลตำรวจตรี อุดุล อุดุลเคจรหัส ไก่กล่าวเปิดการประชุมคณะรัฐมนตรี และให้ นายจิเรก ชัยนาม รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ทราบอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่นายจิเรก ชัยนาม รายงานไปได้เพียงครึ่งเรื่องเท่านั้น นายกรัฐมนตรีก็ไต่ถามว่า "เวลานี้กำลังรบกันอยู่ เราจะให้รบต่อไปหรือจะให้หยุด เพราะที่เราพูดกันอยู่ทุกวินาทีนั้นคน ต้องตาย เราจะให้หยุดหรือจะให้รบต่อไป..."

ขณะนั้น นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ไต่ถามว่า สำหรับผมนั้นขออภิปรายว่าเวลานี้เป็นเหตุการณ์สำคัญแล้ว ถือว่าเป็นโชคชะตาอันสำคัญ ของประเทศ เพราะฉะนั้นข้อที่จะตกลงอย่างไรนั้น ผมไม่ขัดข้อง แต่ขออภิปรายให้ เห็นถึงเหตุและผลเสียก่อน ก่อนที่เราจะวินิจฉัยลงไป...

แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สวนขัดจังหวะและบอกให้นายปรีดี พนมยงค์ หยุด พูด ซึ่งนายกรัฐมนตรีกล่าวว่าในขณะนี้ไม่มีเวลาจะอภิปราย เพราะผู้บั่นกำลังเข้าเมืองเรา แล้ว ขอทราบความเห็นเท่านั้นว่าจะยอมหรือไม่ยอม

นายกรัฐมนตรีจึงสั่งให้นายจิเรก ชัยนาม อ่านข้อเสนอที่ผู้บั่นเสนอมานั้นให้คณะรัฐมนตรีทราบและร่วมกันพิจารณาข้อ เสนอของผู้บั่น ๔ ข้อ ดังนี้คือ

๑. ประเทศผู้บั่นและประเทศไทยจะทำสัญญาไมตรีทาง รุกรานและป้องกันร่วมกัน
๒. ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือแก่ประเทศผู้บั่นในทาง การทหาร เท่าที่จำเป็นตามที่ กล่าวในข้อ (๑)

๑. อ. พิบูลสงคราม, จอมพล ป. พิบูลสงคราม (กรุงเทพฯ:ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๑๕) , หน้า ๔๓๖-๔๓๘. (อ้างอิงจาก สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๔)

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๖-๔๓๘.

๓. จิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๑๙๗-๑๙๘.

๓. อนุญาโตไลกองท์ที่ญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทยและอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นทั้งหมด รวมทั้งป้องกันมิให้มีการปะทะกันระหว่างทหารญี่ปุ่นและทหารไทย
๔. ญี่ปุ่นจะให้ประกันในความเป็นเอกราช อธิปไตยและเกียรติยศของประเทศไทย จะไ้ได้รับความเคารพ และประเทศญี่ปุ่นจะร่วมมือกับประเทศไทยในการที่จะเอาดินแดนที่เสียไปคืนมา^๑

ในระหว่างการอภิปรายนั้นนายกรัฐมนตรีกล่าวว่า "ผมเสนอให้หยุดยิงกันเสียก่อน แล้วจะรบกันมันก็เอาหรือจะร่วมกันก็เอา ผมเอาทั้งนั้น...ผมเองก็ไม่รู้ว่าจะตกลงอย่างไร เหมือนกัน คือไม่รู้ว่าจะเสียประชาชนส่วนมากเป็นอย่างไร"^๒ ขณะนั้น หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวว่า

ทางประชาชนผมเข้าใจว่า ถ้ารัฐบาลไปในทางใด ผมนึกว่าแกำรับ เพราะแก่ไม่รู้อะไรมากกว่านี้ ผมขอเรียนเพิ่มเติมเป็นข้อคำริอีกอันหนึ่งว่า น่าจะเลือกข้อที่ (๑) กับข้อที่ (๒)...ผมคิดว่าบางทีข้อที่ (๓) ที่เข้าอักษะนั้น บางทีจะดีกว่า เพราะเหตุว่าเมื่อเข้าอักษะแล้วยังมีเยอรมัน อิตาลี เป็นพันธมิตรด้วย..."

แต่นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอความคิดเห็นขัดแย้งกับหลวงวิจิตรวาทการว่า

ผมเห็นอย่างนี้คือ เมื่อเราหยุดยิงและวินิจัยไปในทางที่เราจะไม่รบแล้ว ผลที่ตกลงนั้นจะต้องเป็นว่า เราไม่ไปรบกับอีกทางหนึ่ง ที่นี้เมื่อเป็นดังนี้แล้ว แปลน ๓ จะเป็นอย่างไร คือให้เป็นไปในทางที่จุดออกจุด ออกุลเคจรวิศ ว่าเป็นถ้าไปในรูปนั้นก็เบาลง แต่ถึงจะตกลงไปในทางใด ผลมันก็น่าจะต้องรวันยังค่ำ...^๔

^๑ สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ เรื่องเดียวกัน

^๓ เรื่องเดียวกัน

^๔ เรื่องเดียวกัน

พันเอก ประยูร ภมรมนตรี ได้กล่าวเสริมขึ้นว่า "ถึงเราอยู่เฉย ๆ มัน [ญี่ปุ่น] ก็เข้ามา"^๑
 นายกรัฐมนตรีได้กล่าวขึ้นว่า "ข้อ ๓ ของเขาก็ดี"^๒ ขณะนั้น นาวาเอก ถวัลย์
 ชำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เสนอความคิดเห็นต่อนายกรัฐมนตรีว่า
 ข้อ ๓ กล่าวว่ามันจะปลดอาวุธคือ เราไม่ได้ช่วยอะไรมันเลย แล้วยังจะเอาประกันกับ
 มันอีก ผมเห็นว่าถ้าจะไปข้อ ๓ นั้น ถ้ามันตกลงด้วยก็ดี ถ้าไม่ตกลงก็มาข้อ ๔ ข้อ ๑
 นั้น ต้องป้องกันร่วมกัน แต่ข้อ ๓ นั้นต้องร่วมมือกันทางทหาร แล้วยังต้องให้ความ
 สะดวกทุกอย่างอีก..."^๓

ขณะที่กำลังประชุมคณะรัฐมนตรีอยู่นั้นก็ได้รับโทรเลขของ เซอร์ วินสตัน เชอร์ชิล
 นายกรัฐมนตรีของประเทศอังกฤษ ซึ่งเซอร์ โจเซฟ กรอสปี เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำ
 -ประเทศไทยได้เสนอผ่านนายดิเรก ชัยนาม โทรเลขฉบับนี้ได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีทันที
 มีใจความทั้งหมด ดังนี้คือ

การเป็นไปได้แห่งการรุกรานของญี่ปุ่นโดยไม่ชักช้าต่อประเทศของท่าน ถ้าท่านถูกโจมตี
 ก็ ขอให้ป้องกันตนเอง การรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยโดยสมบูรณ์ของประเทศ
 ไทย เป็นประโยชน์ของบริติช และเราถือว่าการโจมตีท่าน เหมือนการโจมตีเรา

^๑ สล. สำนักนายท. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ เรื่องเดียวกัน

^๓ เรื่องเดียวกัน

^๔ บันทึกส่วนตัวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม, ห้องพิบูลสงครามอนุสรณ์
 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

คณะรัฐมนตรีมีความเห็นแตกแยกเป็น ๓ พวก ในการพิจารณาข้อเสนอของญี่ปุ่น
 ๔ ข้อ ดังกล่าวแล้วนั้น คณะรัฐมนตรีพวกแรกที่สนับสนุนฝ่ายญี่ปุ่นมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 เป็นแกนสำคัญ ส่วนพวกที่สองสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าและมี
 นายดิเรก ชัยนาม เป็นผู้สนับสนุน และพวกที่สามวางตนเป็นกลางมิได้ออกความเห็นแต่
 ประการใด ประกอบกับเหตุผลที่รัฐบาลอังกฤษโทรเลขมาชี้แจงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีใน
 ขณะนั้นด้วย จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ออกคำสั่งให้ทหารและตำรวจไทยยุติการสู้รบกับ
 ทหารญี่ปุ่น ตามมติของคณะรัฐมนตรีที่ตกลงยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย^๒
 ขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม สั่งให้หยุดยิงนั้นเวลา ๐๗.๓๐ น. (วันที่ ๘
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔) ต่อมานายกรัฐมนตรีจึงมอบหมายให้นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ลงนามฝ่ายรัฐบาลไทยร่วมกับนายเคอิจิ ทสึโบกามิ ฝ่ายรัฐ-
 บาลญี่ปุ่นในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น

บันทึกส่วนตัวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม; "เอกสารของท่านผู้หญิง ละเอียดย
 พิบูลสงคราม", บ้านเลขที่ ๘ ซอยชิดลม ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ

รัฐมนตรีที่มีความเห็นว่าควรจะสนับสนุนฝ่ายญี่ปุ่นได้แก่ พล.อ.ท. มุณี มหาสันตะ
 เวชยันต์รังสฤษดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ พล.ต. เกา
 เพียรเลิศบริรักษ์พิบูลย์ทกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการเศรษฐกิจ น.อ.ถวัลย์ ช่างรนาวา-
 สวัสดิ์ ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พล.ต. พิเชิต เกரியงศักดิ์พิเชิต รัฐมนตรี—
 พล.ท. มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ม.ล. เกษ สนิทวงศ์ รัฐมนตรี
 ช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ นายอุทัย แสงมณี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ-
 เศรษฐกิจ หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และ
 นายไประ สมาหาร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย.

^๒ สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันที่ ๘ ธันวาคม
 ๒๔๘๔

ซึ่งมีใจความทั้งหมดคือ

๑. เพื่อเผชิญกับสถานการณ์อันเร่งร้อนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยจะให้อนุญาตแก่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้กองทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนไทย และจะให้ความสะดวกที่จำเป็นทุกอย่างเพื่อการผ่านดังกล่าวนั้น ก็จะมีจัดการโดยทันทีเพื่อป้องกันมิให้มีการขัดกันอย่างไร ๆ เกิดขึ้นระหว่างกองทหารญี่ปุ่นกับกองทหารไทย
๒. รายละเอียดในการจัดการตามความในวรรคต้นนั้น จะได้ตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของประเทศไทยทั้งสอง
๓. ประเทศญี่ปุ่นให้ประกันว่า เอกราช อธิปไตยและเกียรติยศของประเทศไทย จะได้รับความเคารพ...

รัฐบาลได้แถลงการณ์เรื่องญี่ปุ่นบุกประเทศไทยให้ประชาชนชาวไทยทราบ ในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ พร้อมทั้งขอร้องให้ประชาชนระงับความตื่นเต้นและพยายามประกอบกิจการงานต่อไปตามปกติ เพราะญี่ปุ่นไม่ได้ประกาศสงครามกับประเทศไทย และขอให้ประชาชนรักษาความสงบและฟังคำสั่งเคืองของรัฐบาล^๒ (โปรดดูรายละเอียดคำแถลงการณ์ ในภาคผนวก ข.)

วันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลได้เรียกประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งถือเป็นการประชุมลับจำนวน มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม ๑๒๒ คน แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไม่ได้เข้าประชุมเพราะนายกรัฐมนตรีติดราชการสำคัญ แต่ได้มอบหมายให้นาวาเอก ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แทน - รัฐบาล เพื่อแถลงการณ์ให้สภาผู้แทนราษฎรทราบถึงเหตุผลที่รัฐบาลได้ตัดสินใจให้กองทัพญี่ปุ่น

กยส.ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๒ (๘) คำแปล ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ สล.สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

เดินทางผ่านประเทศไทย พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากสภาผู้แทนราษฎรให้ช่วยสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล โดยกล่าวว่า

เรื่องที่เกิดขึ้นในคราวนี้ถ้าจะเปรียบก็คือ เป็นเรื่องของโลก ซึ่งเราไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจาก เหตุการณ์อันนี้ได้ ฉะนั้นจึงใคร่จะขอร้องว่าด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม ถ้าสมาชิกจะให้ความช่วยเหลือแก่สภาผู้แทนราษฎร เพื่อไม่ให้มีความตระหนกตกใจและเกิดการอวลูเวงได้ รักษาความสงบไว้และปฏิบัติตามคำสั่งและคำขอร้องของรัฐบาลแล้ว ก็กิจการเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างที่สุด..?

แต่รัฐบาลไม่ได้แถลงรายละเอียดของข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทราบ จึงทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายท่านข้องใจ และได้ซักถามข้อข้องใจเหล่านั้นจากรัฐบาล คำถามส่วนใหญ่เกี่ยวกับนโยบายความเป็นกลาง ทำที่หรือปฏิกริยาของประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร การรักษาเอกราชและอธิปไตยของไทย และผลกระทบทางด้านการคลังของประเทศไทย ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ชี้แจงว่า เงินทุนสำรองและเงินตราที่ฝากไว้ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีประมาณ ๒ ใน ๓ ของชนมิตรที่ออกใช้คือ มีประมาณ ๒๐๐ ล้านดอลลาร์ เงินที่ฝากไว้ในประเทศอังกฤษมี ๑๔๔ ล้านดอลลาร์ ในสหรัฐอเมริกามี ๒๓๓ ล้านดอลลาร์ ส่วนปัญหาที่ว่าเงินจำนวนนี้จะถูกฝ่ายสัมพันธมิตรยึดไว้หรือไม่นั้น รัฐบาลยังตอบไม่ได้ แต่ทางรัฐบาลก็ได้เตรียมการในการที่จะประสบความสำเร็จความยากลำบากอันเกี่ยวแก่เรื่องการเงินนี้ไว้แล้ว^๒

๑ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๒๔๘๔ (วิสามัญ) วันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๔

๒ เรื่องเดียวกัน

การประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้มีข้อสังเกตคือ รัฐบาลไม่ได้ตอบคำถามที่เกี่ยวกับการเมืองเลย โดยอ้างว่าจะกระทบกระเทือนความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ จริงอยู่แม้จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้เรียกร้องให้รัฐบาลต่อสู้ เช่น พลตรี พระยาอมรวิสัยสรเดช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง ได้กล่าวว่า "เราบำรุงกองทัพของเราไว้อย่างเข้มแข็งด้วยจำนวนเงินมากมายมาช้านาน และทั้งเราได้แต่งตั้งนายพล นายพัน ใหม่ ๆ หลายนคน ทำไมรัฐบาลไม่ลองแสดงความสามารถของกองทัพไทยให้ต่อสู้กับข้าศึกดูบ้างว่าจะสู้เขาได้หรือไม่"

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนมีแนวความคิดที่จะเสนอให้รัฐบาลตัดสินใจใช้กำลังทหารต่อสู้กับกองทัพญี่ปุ่น เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของชาติไทยมิให้ข้าศึกหรือนานาชาติดูหมิ่นเกียรติภูมิของชาติไทยได้ อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ในวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้นกองทัพญี่ปุ่นเข้าสู่ประเทศไทยมีกำลังถึง ๓ กองทัพ มีกำลังพลประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ คน โดยเฉพาะกองทัพของนายพล อิดา ที่จะเข้ายึดกรุงเทพฯ นั้นมีกำลังทหาร ๕๐,๐๐๐ คน กองทัพเรือญี่ปุ่นมาถึง ๓ ขบวนคือ ขบวนที่ ๑ มุ่งตรงไปสงขลา ๑๕ ลำ ขบวนที่ ๒ มุ่งตรงไปทางทิศตะวันตกของเกาะสมุย สุราษฎร์ธานี และชุมพร ๑๒ ลำ และขบวนที่ ๓ มุ่งตรงไปปากน้ำ สมุทรปราการ นอกจากนั้นกองทัพเรือญี่ปุ่นได้วางกำลังขบวนเรือไว้รอบนอกอีก ๓ ชั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นกองหนุนและคอยป้องกันมิให้กองทัพเรือฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตีกองทัพเรือญี่ปุ่นได้ และไม่อาจจะช่วยเหลือฝ่ายไทยได้ ทหารญี่ปุ่นได้ต่อสู้กับทหารไทยและตำรวจไทยเกือบทุกแห่งที่ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก เช่น ที่ประจวบคีรีขันธ์ เครื่องบิน -

^๑ สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๒๔๘๔ (วิสามัญ) วันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

ฝ่ายไทยบินขึ้นต่อสู้กับ เครื่องบินข้าศึกแก่ เครื่องบินฝ่ายไทยถูกเครื่องบินญี่ปุ่นยิงตกหมด ที่ท่าแพ นครศรีธรรมราชนั้นถูกทหารญี่ปุ่นยึดได้แล้ว ที่สงขลาและปัตตานีทหารและตำรวจไทยปะทะกับ ทหารญี่ปุ่น เฉพาะที่ปัตตานีทหารและตำรวจไทยเสียชีวิตประมาณ ๑,๐๐๐ คน ส่วนทางบ้าน จังหวัดพินสกรามญี่ปุ่นยึดได้แล้วและญี่ปุ่นส่งรถรบผ่านพระตะบองเข้ามา ๒๐๐ คัน

ที่วัดนานคร ปราจีนบุรี เครื่องบินรบฝ่ายไทยจำนวน ๓ เครื่อง ขึ้นต่อสู้กับเครื่องบินฝ่ายญี่ปุ่น เครื่อง เครื่องบินฝ่ายไทยถูกยิงตกหมด ส่วนที่บางปู สมุทรปราการ ไม่มีการต่อสู้แต่ ทหารญี่ปุ่นได้ขึ้นบกแล้วตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และทหาร ญี่ปุ่นได้เคลื่อนกำลังเข้าสู่กรุงเทพฯ ตลอดระยะเวลาที่ทหารและตำรวจไทยต่อสู้กับทหาร- ญี่ปุ่นประมาณ ๒ ชั่วโมงนั้น ฝ่ายไทยเสียกำลังพลประมาณ ๑,๐๐๐ คนเศษ จนกระทั่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสั่งให้หยุดยิงตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อเวลา ๐๗.๓๐ น. ในวันเดียวกันนี้

ถ้าพิจารณาถึงสถ นการณและศักยภาพของกองทัพไทยในขณะนั้นแล้ว จะตระ-
หนักได้ว่ากองทัพไทยซึ่งมีกำลังพลทั้งหมดประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน รถรบ ๕๐ คัน เครื่องบิน
รบรุ่นเก่าสมัยสงครามอินโดจีน และกองเรือขนาดเล็ก ๆ เท่านั้น^๒ กองทัพไทยจึงไม่อาจ

๑. สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานและการเจรจาทำความตกลง ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ .และโปรดดู
ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๑๔).
เอกสารส่วนตัวของท่านผู้หญิง ละเอียด พิบูลสงคราม ในแบบสอบถามของฝ่าย
สัมพันธมิตรได้ให้ข้อเท็จจริงว่า ๑. ทหารบก ทหารอากาศตาย ๑๒๓ คน บาดเจ็บ ๑๑๔ คน
๒. ตำรวจตาย ๔๗ คน บาดเจ็บ ๑๒ คน ๓. อาสาสมัครตาย ๕๔ คน บาดเจ็บ ๓ คน

^๒ เรื่องเดียวกัน

จะต่อสู้กับกองทหารญี่ปุ่นซึ่งมีกำลังพลประมาณสามแสนคน ที่มีอาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัยมี
ประสิทธิภาพสูงมากในขณะนั้นได้ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔
เครื่องบินขับไล่ของกองทัพอากาศไทยไม่ทันจะบินขึ้นจากสนามบินก็ถูกเครื่องบินขับไล่ของญี่ปุ่น
ซึ่งบินครองอากาศเหนือสนามบินอยู่แล้วยิงตกหมด นอกจากนั้นญี่ปุ่นยังกระจายกำลังเข้า-
โจมตีทุกจุดพร้อมกันในเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก ฉะนั้นประเทศไหนต่างก็ช่วยเหลือกัน
ไม่ได้และจะช่วยเหลือไทยก็ไม่ได้ สถานการณ์ในวันนั้นเป็นที่ประจักษ์แน่ชัดแล้วว่าไทยไม่มี
ทางต่อสู้กับทหารญี่ปุ่นได้

หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาได้ให้ข้อ
คิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

สถานการณ์โดยทั่ว ๆ ไปของไทยในขณะนั้น บ่งชี้ว่ารัฐบาลไทยไม่มีทางเลือก
ทางอื่น นอกจากต้องยอมจำนน เพราะกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ แล้ว
ไม่มีประโยชน์ที่จะต่อสู้กับกำลังที่เหนือกว่า และประเทศไทยก็จะถูกทำลายเสียหาย...๒

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
ได้แถลงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า

ที่เราได้ตกลงไปแล้วนั้น ผมขอยืนยันว่ารู้สึกเป็นทางที่ดีที่สุด เป็นทางที่จะให้เรา
ได้รอดพ้นไป และเป็นทางที่จะให้เราได้อิสระภาพของเราคืนมาได้ ผมเห็นว่ามีทาง
เดียวคือทางนี้เท่านั้น แต่เหตุผลในเรื่องนี้ผมไม่สามารถจะชี้แจงได้ และมีเหตุผลอีก
หลายอย่าง ซึ่งไม่สามารถที่จะบอกให้คนอื่นฟังได้...อยากจะขอให้ทุกคน -

๑
สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี เรื่องประเทศไทยถูกญี่ปุ่น
รุกราน (ต่อ) วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ (การประชุมครั้งที่ ๒ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔)

๗๑
 ขอมหาชนกลืนชนกลืน พยายามที่จะผูกมิตรกับคนญี่ปุ่นเท่าที่สามารถทำได้... การรบในสมัยนี้เป็นการทำลายกันทั้งชาติ และเป็นสงครามที่เคียดแค้น เพราะฉะนั้นถ้าเรารบกับญี่ปุ่นก็ไม่มีปัญหาเลย ถ้าเรารบตั้งแต่วันนั้นแล้ว ผมก็คิดว่าตอนนี้พวกเราก็จะไม่ไomanั่งอยู่อย่างนี้ และเอกราชก็ต้องเสียไป บ้านเมืองอาจจะเป็นซีเถาไปก็ได้ แล้วใครจะอะไร ใครจะใคร่ยศหรือ... ขอแรกที่ใจให้รอดพ้นไปได้นั้น ในเวลานี้ก็คือ หมายความว่าเราจะต้องแสดงตนเป็นมิตรกับญี่ปุ่นทุกอย่างจะโดยจริงใจหรือไม่ก็ตาม ปล่อยให้เขาทำ ปล่อยให้เขาผ่านเราไป...

ข. การศึกษาพัฒนาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น และการประกาศสงครามของประเทศไทยต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา

หลังจากวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ แล้วอีก ๒ วันต่อมาคือในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ปีเดียวกันนี้ รัฐบาลประกาศกฎอัยการศึกทั่วประเทศ และในวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นในการที่รัฐบาลไทยจะตัดสินใจร่วมลงนามในข้อตกลงชั่วคราวกับรัฐบาลญี่ปุ่น รัฐมนตรีมาเข้าร่วมประชุม ๒๒ คน จากจำนวนทั้งหมด ๒๔ คน การประชุมครั้งนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการตัดสินใจชะตาบ้านเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายความเป็นกลางของประเทศไทยมาเป็นพันธมิตรทางทหารร่วมกับญี่ปุ่น^๒ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า

๑ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ -/๒๔๘๔ เรื่อง รัฐบาลญี่ปุ่นขอให้กองทัพญี่ปุ่นเดินผ่านประเทศไทย ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๔ (หลังจากวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ แล้ว กองทหารญี่ปุ่นประมาณห้าหมื่นคน ภายใต้การบังคับบัญชาของพลโท อิดา ก็เข้ายึดที่ตั้งสำคัญทางยุทธศาสตร์ในกรุงเทพฯ ทั้งหมด และกองทัพญี่ปุ่นเข้าตั้งฐานทัพอากาศในจังหวัดต่าง ๆ ของไทย เช่น ที่ลำปาง กาญจนบุรี และสงขลา)

๒ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ (รัฐมนตรีที่ไม่มาประชุมคือ น.อ. เวียร์ เก่งระดมยิง และ น.อ. สวรรค์ สวรรค์พิพ ร.น.)

...เขาบอกตรง ๆ ว่า เขาจะมาในรูปแบบนี้คือ ขอให้เราเลือกเอาทาง Military Co-Operation เขาบอกว่าตามที่เขาได้มาขึ้นแผนโบหนึ่ง ไปนั่นคือในเรื่อง Military Co-Operation แต่ในเรื่องนี้ถ้าจะพูดไปแล้วผมก็ไม่รู้จะแก้อย่างไร คือว่าถ้าได้รับข่าวในกาลข้างหน้าเป็นอย่างไรไป เดียวก็จะเป็นการที่ผมขายชาติทั้งชิ้นทั้งล่อง อายไม่รับเขาเดี๋ยวก็อาจจะปลดอาวุธทหาร แล้วเราก็หมดเสียง อายจะสู้หรือถอยมาก เราจะไม่ได้มานั่งประชุมกันอย่างนี้ แต่ในใจของผมเห็นว่าเมื่อเราจะเข้ากับเขาแล้วก็เข้าไปให้เต็ม ๑๐๐ % เขาก็คงเห็นอกเห็นใจเรา ส่วนกาลข้างหน้าจะเป็นอย่างไรผมทายไม่ถูก ความเห็นของผมมีเท่านี้ แล้ว ๑๑.๐๐ น.นี้ ถ้าตกลงอย่างไรเขา [ผู้เป็น] ขอทราบ ขอให้ถือว่าความรับผิดชอบความเป็นความตายอยู่กับผม ผมเห็นว่าไม่มีทางรอดคือ ถ้าเราขึ้นไปอย่างที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เขาอาจจะปลดอาวุธเรา เราสู้เขาไม่ได้...

ขณะนั้น นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้เสนอความเห็น

...ที่ผมจะพูดต่อไปนี้ขอให้ถือว่า ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองผมคนหนึ่งก็ได้มีส่วนทำตั้งแต่ต้นเหมือนกัน ซึ่งทุกคนก็ยอมจะรู้แล้ว ความรักชาติผมก็ไม่ยอมที่จะให้ใครยิ่งกว่าผม อย่างน้อยเท่า ๆ กับผมก็ยอม เพราะฉะนั้นขอให้ผมได้พูด ผมแต่ผมเป็นอันตรายผมก็ไม่ว่า... เรื่องรบหรือไม่รบ เมื่อวันนั้นเราได้ตกลงกันไปทางที่เห็นว่า เมื่อไม่รบแล้ว เราก็เลือกเอาทางเบาที่สุดและวันนั้นผมก็ได้พูดแล้ว บอกว่าในการที่เราไม่รบกับญี่ปุ่นแล้วต่อมาเราจะไปรบกับอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ก็รู้สึกว่าเป็นการเสียชื่อเหมือนกัน ขอหารือใหม่ประเด็นอยู่ที่ตรงไหน ถ้าประเด็นอยู่ที่จะถู ๒ เกียรติยศของชาติก็จะเสียเกียรติทั้งชิ้นและล่อง คือที่แรกเราไม่รบที่หลัง เรารบ

* สด. สำนักนายท. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันพฤหัสบดีที่

๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔

๒ เรื่องเดียวกัน

เรากลับไปกลับมา ผมคิดว่าจะเสียดายกันทั้งขึ้นทั้งล่อง เพราะฉะนั้นมีทางใดบ้างที่จะให้ผู้นำปฏิบัติตามสัญญา* [ข้อตกลงชั่วคราว] ที่ได้ตกลงไปแล้ว เมื่อเขาไม่มีปฏิวัติ เขาเองก็ต้องเป็นฝ่ายผิด เราควรพยายามทำให้เป็นไปตามข้อที่ได้ตกลงกัน... หนทางที่ดีที่สุดเราจะทำได้ในเวลานี้ เราจะมีทางให้เขาปฏิบัติอย่างไรตามข้อสัญญา...?

นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวแก่นายปรีดี พนมยงค์ ว่า " เกี่ยวกับการพูดนั้นถูก แต่คิดว่าไม่มีทางอื่นซึ่งเขาได้บอกว่าจะมาดำเนินการอย่างนี้ไม่ได้ จะต้องจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป - เพื่อความปลอดภัยของเขา เขาจะอยู่ในประเทศเราอย่างนี้ซึ่งเรามีอาวุธเต็มมือไม่ได้"^๒ นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้ถามนายกรัฐมนตรีว่า " ถ้าเราไม่เข้ากับเขา ๆ จะทำอะไร เท่าที่บอก"^๓ ขณะนั้นพันเอก ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวตอบแทนนายกรัฐมนตรีว่า " เขาไม่ได้บอก แต่เราก็ต้องประมาณดูประการแรกคือ (๑) ปลดอาวุธทหาร (๒) เปลี่ยนรัฐบาลใหม่ แล้วเวลาต่อไปก็ไม่มีผู้ใดทลายดู ส่วนเรื่องที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าเราจะต้องประจักษ์กันต่อไปก็คงมาตามหลัง"^๔

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตามความเห็นจากรัฐมนตรีท่านอื่นอีกหลายท่าน ขณะนั้นนายควง อภัยวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมได้เสนอความเห็นว่

^๑ สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันพฤหัสบดีที่

๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ เรื่องเดียวกัน

^๓ เรื่องเดียวกัน

^๔ เรื่องเดียวกัน

* ข้อตกลงชั่วคราว ฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

เหตุการณ์มันต้องตกกระท่อใจพลอยใจ... ถ้าเราไม่ยอมตั้งแต่คน ก็โตสู้กันจนบัดนี้ แต่ปัญหาที่จะสู้ต่อไปได้สักเท่าไร เป็นปัญหาทางทหารว่าเรามีกำลังสู้ต่อไปอย่างไร และเมื่อหมดการสู้แล้วเราจะเป็นอย่างไร ตอนนั้นเรากลางกันว่าไม่สู้ ที่นี้มาถึง แคนี่จะมาสู้ในตอนนี้แล้วยิ่งแล้วกว่าตอนแรกอีก เพราะฉะนั้นไม่มีทางใด มองไม่เห็นทางที่จะเลือกทางอื่น^๑

ในที่สุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อไปพบกับ utschun ซึ่งมาที่ทำเนียบวังสวนกุหลาบ เวลา ๑๑.๐๒ น. ทั้ง ๆ ที่คณะรัฐมนตรียังไม่ได้ออกมติแต่ประการใด จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับเข้าสู่ที่ประชุมอีกครั้งเมื่อเวลา ๑๑.๓๕ น. เพื่อชี้แจงแก่คณะรัฐมนตรีที่นั่งคอยอยู่ว่า

ผมได้เริ่มไปแล้ว [ข้อตกลงชั่วคราว] ผมไม่รู้จะทำอย่างไร อย่างที่พูดกันมานี้คือ จะต่อสู้กันไปตายคาบหน้า คาบหลังไม่มีแล้ว ใจก็สู้เสีย มันจะเอาอย่างไรก็เอา ที่นี้ต้องทำแถลงการณ์ออกเสียพุงนี้เข้า ผมรู้สึกว่าเขาดีใจมาก มันจะได้เราหรืออย่างไรก็ไม่รู้...^๒

รัฐบาลไม่ได้แถลงเรื่องข้อตกลงชั่วคราว ฌบวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทราบ จนกระทั่งอีกสองสัปดาห์ต่อมาจึงได้นำข้อตกลงชั่วคราวออกแถลงให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทราบ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าทางฝ่ายutschun ได้ขอรับรองบังคับให้รัฐบาลไทยถือเป็น "ความลับ" ไว้ก่อน เพราะutschun ถือเป็นข้อตกลงชั่วคราวเท่านั้น^๓ ข้อตกลงชั่วคราว ฌบวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ระหว่างไทยกับutschun นี้

^๑ สล. สำนักนายกา. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันพฤหัสบดีที่

๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ สล. สำนักนายกา. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔/๒๔๘๔

เรื่องกรณีที่รัฐบาลได้ทำความตกลงกับรัฐบาลutschun ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๓ เรื่องเดียวกัน

ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้คือ

...ในกรณีที่ประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศไทยอยู่ในการจักกันทางอาวุธกับประเทศภายนอก จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ประเทศไทยหรือประเทศญี่ปุ่น จะเข้าข้างอีกฝ่ายหนึ่งในฐานะที่เป็นพันธมิตรทันที และจะให้ความช่วยเหลือแก่ภาคีนั้นด้วยบรรดาปัจจัยของตนในทางการเมือง การเศรษฐกิจ และการทหาร...

ข้อตกลงชั่วคราวฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้นำมาแก้ไขและลงนามกันใหม่ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ^๒ อย่างเป็นทางการโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้ลงนามฝ่ายรัฐบาลไทย และ

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, กระทรวงการต่างประเทศ. "กติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น," ประมวลสนธิสัญญา เล่ม ๕, พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๔ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๔), หน้า ๒๕๐-๒๕๑.

^๒ วิจารณ์วาทการ, หลวง., จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๔๕๓), หน้า ๒๔๕.

ท่านผู้หญิง ละเอียด พิบูลสงคราม ได้ให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย ณ บ้านพักของท่าน เลขที่ ๔ ซอยซิดลม ด. เพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๒ ว่า "จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ได้ทำสัญญาลับกับญี่ปุ่น ทำสัญญาฉบับเดียวเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ สัญญาวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้นเป็น ข้อตกลงชั่วคราวเท่านั้น"

พลโท ประยูร ภมรมนตรี ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า "จอมพล ป. ไม่ได้ทำสัญญาลับกับญี่ปุ่น สัญญาวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้นเป็น ข้อตกลงชั่วคราว"

นายเคอิจิ ทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นเป็นผู้ลงนามฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ไรท์ จอมพล บ. พินฺดองสงคราม ได้ออกแถลงการณ์ทางวิทยุกระจายเสียงถึงประชาชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อแจ้งให้ประชาชนชาวไทยทราบว่ารัฐบาลไทย ได้ทำข้อตกลงชั่วคราวกับรัฐบาลญี่ปุ่น ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และขอความเห็นใจว่า

... เมื่อเราอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ และเราเกิดมาเป็นชาติไทยเป็นชาตินักรบ เมื่อเรือของเราถูกพายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งไม่ใช่เราคนเดียวคนอื่น ๆ ก็ หลีกเลี่ยงไม่ได้เหมือนกัน ฉะนั้นเราจะต้องเสียสละหรือจะต้องทำทุกอย่างซึ่งจะ ผินหรือจะพอใจ หรือจะดีใจ หรือจะร้องไห้...^๒

พร้อมทั้งประกาศให้หน่วยราชการหรือประชาชนชาวไทยได้แสดงอภยาศรัยไมตรี โดยจัด หาของรับประทานเท่าที่จะให้ได้เป็นมือคราว ทั้งที่อยู่อาศัยแก่ทหารญี่ปุ่นเหล่านั้นเท่าที่จะ อื้อเพื่อไ้ แต่จอมพล บ. พินฺดองสงคราม ได้กล่าวโจมตีอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเข้า โดยรื้อฟื้นถึงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส และชี้ให้เห็นถึง "ไมตรี" ของ ญี่ปุ่นที่ช่วยให้ไทยได้รับเงินแดนเดิมคืนบางส่วน ซึ่งเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของจอมพล

นายประจิตต์ โรจนพฤกษ์ รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, กระทรวง การต่างประเทศ. ได้ให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ว่า "สนธิสัญญา ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีฉบับเดียวคือ ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ถ้าไทยทำสัญญากับญี่ปุ่นวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นทางการจริงแล้วสัญญา วันที่ ๒๑ ธันวาคม จะต้องอ้างอิงฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม แต่ละประเทศจะไม่ทำสัญญา ซ้อนกันถึง ๒ ฉบับในระยะเวลาดังกล่าวเพียง ๑๐ วัน

^๒ กบส.ต่างประเทศ. แพ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒ (๑) เรื่องคำชี้แจงของ กระทรวงมหาดไทยแก่ประชาชนชาวไทยด้วยกัน ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๔๘๔

ป. ญูลสงคราม นายกรัฐมนตรีที่จะเป็นมิตรกับญี่ปุ่น^๑

จอมพล ป. ญูลสงคราม และพรรคพวกได้พยายามชี้แจงในเวลาต่อมาเกี่ยวกับข้อตกลงชั่วคราวระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ว่า รัฐบาลไทยกระทำไปด้วยความจำเป็นเพราะถูกฝ่ายญี่ปุ่นบีบบังคับอย่างไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งใคร่เห็นเหตุการณ์แต่ไม่ให้เห็นกล้อยตามฝ่ายจอมพล ป. ญูลสงคราม และได้คัดค้านโดยเปิดเผยคือ นายปรีดี พนมยงค์ และนายคิเรก ชัยนาม ทั้งสองท่านนี้ได้พูดตรงกันข้ามกับจอมพล ป. ญูลสงคราม โดยอ้างว่าเป็นความประสงค์และเจตนารมณ์อันแน่วแน่ของจอมพล ป. ญูลสงคราม แต่ผู้เดียวที่ดำเนินนโยบายละทิ้งความเป็นกลางและเข้าร่วมทำสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารร่วมกับญี่ปุ่น^๒

ถ้านำความเห็นของทั้งสองฝ่ายมาครีตรองดูแล้วจะเห็นว่า ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ และนายคิเรก ชัยนาม ใ้ขอเท็จจริงมากกว่าและน่าเชื่อถือมากกว่าฝ่ายจอมพล ป. ญูลสงคราม ซึ่งนายคิเรก ชัยนาม ได้เขียนบันทึกไว้ว่า ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จอมพล ป. ญูลสงคราม ได้ปลื้มใจไปลงนามในข้อตกลงชั่วคราวร่วมกับนายเคอิจิ ทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย แต่ผู้เดียวเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้น นายคิเรก ชัยนาม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ไม่ได้มีส่วนรับรู้การกระทำของจอมพล ป. ญูลสงคราม ครั้งนี้เลย อนึ่งข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ว่า

กบ.ต.ต่างประเทศ. แพ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒ (๑) ประกาศเรื่องการ
แสดงอหิชาศรัยไมตรีแก่ทหารญี่ปุ่นของกองหลัง ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๔๘๕

^๒ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) วันพฤหัสบดีที่
๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ (และไปรอกฎ แกมสุช นูมนนท์, เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒,
หน้า ๒๒).

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตัดสินใจดำเนินนโยบายละทิ้งความเป็นกลางและเข้าร่วมทำ
สัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารร่วมกับญี่ปุ่นแต่ลำพังนั้น ก็ได้เป็นเรื่องแปลกประหลาดแก่
ประการใด เพราะตั้งแต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน
พ.ศ. ๒๔๘๑ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ดำเนินนโยบายสร้างชาติไทยใหม่โดยใช้อำนาจ
เผด็จการทั้งทางทหารและทางรัฐสภา จนเป็นที่ยอมรับในบรรดาคณะรัฐมนตรีและข้าราชการ
การฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนว่า "เชื่อนผู้นำชาติพ้นภัย" จึงไม่มีผู้ใดกล้าคัดค้าน

ต่อมาในวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลไทยได้ลงนามใน "หลักการ
 ร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น" ซึ่งมีใจความทั้งหมดดังนี้

๑. กองทัพญี่ปุ่น ณ ประเทศไทย และกองทัพไทยจะทำการร่วมยุทธต่อกองทัพ
 ชาติอื่นในพม่า
๒. ก่อนอื่นกองทัพไทยจะยึดชายแดนไทย-พม่า ให้มั่นคงพร้อมกับทำการรักษา
 ฝั่งทะเลทิศตะวันตกของประเทศทางภาคใต้ เพื่อป้องกันการชุมพลของกองทัพไทย
 -ญี่ปุ่น ในระหว่างนี้กองทัพไทยจะริบช่อมถนนสายระแหง-แม่สอด-เมียวดี และ
 สายกาญจนบุรี-บ้านหมองดี ทั้งนี้กองทัพญี่ปุ่นจะเข้าร่วมปฏิบัติการด้วย
๓. กองทัพญี่ปุ่น ณ ประเทศไทยมีความมุ่งหมายสำคัญที่จะทำการยุทธในภูมิภาค
 ฉานทางทิศใต้ของแนวระแหง-แม่สอด-เมียวดี แนวนี้อยู่ในเขตด้วยตรงไปรางกุง
 ส่วนกองทัพไทยนี้มีความมุ่งหมายสำคัญที่จะทำการยุทธในภูมิภาคทางทิศเหนือของ
 แนวที่กล่าวแล้ว มุ่งตรงไปเชียงใหม่และมณฑลละ
๔. กองทัพอากาศของไทยและญี่ปุ่น ต่างฝ่ายต่างทำการยุทธในค่านของกัน ถ้า
 มีความจำเป็น กองทัพอากาศญี่ปุ่นจะเข้าร่วมกำลังกับกองทัพอากาศไทยด้วย
๕. ราชธานีแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ครองน่านน้ำไทย ประมาณตั้งแต่เหนือแนว
 สัตหีบ-หัวหิน ขึ้นไป ^๒

^๑ แคมสุช นุมนนท์, เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๒๔-๒๕.

^๒ กบส. ต่างประเทศ. ' แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๒ (๘) สำเนา

หลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการทหารสูงสุดเป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย และ H. Sakonju เป็นผู้ลงนามฝ่ายญี่ปุ่น (ภาษาญี่ปุ่น) หลักการร่วมยุทธระหว่งไทยกับญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นี้เป็นแกนสำคัญของความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่น กล่าวคือความร่วมมือทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่นทุกฉบับจะอ้างถึงหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่นฉบับนี้ เป็นสำคัญ ข้อตกลงระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้แก้ไขเพิ่มเติมอีกในวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเรียกว่า "ข้อตกลงเพิ่มเติมเกี่ยวแก่การยุทธระหว่างกองทัพไทยและญี่ปุ่น"^๒ นอกจากนี้ปรากฏในข้อตกลงไทย-ญี่ปุ่นเกี่ยวกับการสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า (โปรดดูรายละเอียดใน ภาคผนวก ฉ. และภาคผนวก ช.)

ต่อมาในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมลงนามในสัญญาพันธมิตรอย่างเป็นทางการคือ "กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น" ซึ่งรัฐบาลไทยถือว่าสัญญานี้เป็นสัญญาสำคัญระหว่างประเทศและเป็นสัญญาอันศักดิ์สิทธิ์ จึงได้จัดให้มีพิธีการลงนามกันที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เฉพาะพระพักตร์พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่รัฐบาลนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาเป็นสักขีพยานสนธิสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศ กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น ฉบับนี้มีใจความทั้งหมดคือ

^๑ กบ.ส.ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒.๒ (๘) ส่วนา หลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๒ กบ.ส.ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒.๒ (๘) ส่วนา ข้อตกลงเพิ่มเติมเกี่ยวแก่การยุทธระหว่างกองทัพไทยและญี่ปุ่น ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม

... รัฐบาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยและรัฐบาลสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น เชื่อตระหนักว่าการสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงเป็นทางเดียวที่จะประสิทธิผลความไพบูลย์ในวงเขตกนี้ และเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นในอันจะยังสันติภาพแห่งโลกให้มั่นคงและมั่นคงแข็งแรง และมีเจตนาตระหนักแน่วแน่ที่จะกำจัดบรรดาอิทธิพลร้าย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความมุ่งหมายนี้เสียให้สิ้นเชิง จึงได้ทำความตกลงกันเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยสถาปนาพันธไมตรีระหว่างกันและกันตามมูลฐานที่ต่างฝ่ายต่าง เคารพเอกราชและอธิปไตยแห่งกันและกัน

ข้อ ๒. ในกรณีประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศไทยอยู่ในการขัดกันทางอาวุธกับประเทศภายนอก จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ประเทศไทยหรือประเทศญี่ปุ่นจะเข้าข้างภาคีอีกฝ่ายหนึ่งในฐานะที่เป็นพันธมิตรทันที และจะให้ความช่วยเหลือแก่ภาคีนั้นด้วยบรรดาปัจจัยของตนในทางการเมือง การเศรษฐกิจ และการทหาร

ข้อ ๓. รายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อ ๒ จะได้กำหนดด้วยความตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแห่งประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย

ข้อ ๔. ในกรณีสงครามซึ่งกระทำร่วมกัน ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยรับรองว่าจะไม่ทำสัญญาสงบศึกหรือสันติภาพ นอกจากจะได้อำนาจความตกลงร่วมกันโดยบริบูรณ์

ข้อ ๕. กติกาสัญชาตินี้จะได้อำนาจใช้ตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป กติกาสัญชาตินี้จะมีกำหนดอายุสิบปี ภาคีทั้งสองฝ่ายจะได้อภิปรายหารือกันในเรื่องการต่ออายุกติกาสัญชาตินี้ในเวลาอันควร ก่อนสิ้นกำหนดอายุดังกล่าวแล้ว...

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, กระทรวงการต่างประเทศ. "กติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น," ประมวลสนธิสัญญา เล่ม ๕, พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๔ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๘), หน้า ๒๕๐-๒๕๑.

กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ นี้ อาศัยพื้นฐานจากข้อตกลงชั่วคราว ฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม และหลักการร่วม ยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้ลงนามฝ่ายรัฐบาลไทย กับนายเคอิชิ ทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย เป็นผู้ลงนามฝ่ายรัฐบาล ญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่ากติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศ ญี่ปุ่นฉบับนี้ ได้เลิกลี้ลับไปโดยปริยาย เนื่องจากญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ และไม่มีภาคีฝ่ายใดละเมิดกติกาสัญญาดังกล่าว

หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาล ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวถึงเหตุผลของรัฐบาลในครั้งนั้นว่า

... เราไม่มีอะไรจะบังคับญี่ปุ่นให้มันคงต่อสู้ แต่ญี่ปุ่นเป็นชาตินับถือพิธีการ ถ้า ทำอะไรเป็นพิธีกับญี่ปุ่นจะช่วยให้มันคงขึ้นมา... เราว่าญี่ปุ่นมีความจำเป็นอันหนึ่ง คือ ความจำเป็นที่จะต้องแสดงตนเป็นผู้ถือพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวเอเชียซึ่ง ส่วนมากเป็นพุทธศาสนิกชนเชื่อถือตน เมื่อเราไม่มีที่พึ่งทางอื่น เราก็ต้องพึ่งพระ...

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ดำรง—
ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีกตำแหน่งหนึ่งตั้งแต่วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ ส่วนนายคิเรก ชัยนาม ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศ ญี่ปุ่น เพราะเป็นผู้ที่มีความเห็นขัดแย้งกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในเรื่องญี่ปุ่นนี้

✓^๒ วิจิตรวาทการ, หลวง., "เบื้องหลังฉากประกาศสงคราม", ศูตอง, หน้า

—ถ้าไม่ลงนามสัญญาในหน้าพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ จะเป็นเครื่องผูกมัด ดีกว่าอย่างอื่นที่จะให้ญี่ปุ่นเคารพในสัญญา... ญี่ปุ่นเกิดความขำเกรงว่า ถ้าคนละเมิดเอกราชและอธิปไตยของไทย ให้เป็นการผิดสัญญาที่ทำไว้ต่อหน้าพระพุทธรูปปฏิมากร — แก้วมรกตแล้ว พุทธศาสนิกชนทั่วเอเชียจะเกลียดชังญี่ปุ่น...”

รัฐบาลได้แถลง เรื่องกติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ต่อสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยหลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เสนอหนังสือ ๓ เล่ม ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคือ

๑. กติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เป็นเล่มที่เปิดเผยได้

๒. ข้อกำหนดความเข้าใจกันเป็นความลับ ภาคผนวกกติกาสัญญาพันธไมตรี—ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

๓. หนังสือแลกเปลี่ยน^๒

หลวงวิจิตรวาทการ ได้ขอร้องให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เก็บ "ข้อกำหนดความเข้าใจกันเป็นความลับ" โดยกล่าวว่า

“วิจิตรวาทการ, หลวง., "เบื้องหลังฉกประกาศสงคราม," ศูตอง, หน้า ๒๕-๒๖. (โปรตุเกส ศราภย์พิพัฒน์, พระยา., ๑๐,๐๐๐ ไมล์ ของข้าพเจ้า, กล่าวว่า "เอาคุณพระรัตนตรัยมาปะปนกับการสงคราม ซึ่งทำให้ศัตรูเหยียดหยามพระพุทธศาสนา ไปลงนามหนังสือสัญญา เป็นมิตรกับญี่ปุ่นที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ดูเป็นการโสมมอำรุงขวัญอย่างกรีกโครมดี แค่นี้ก็ให้ซึ่งแล้ว เมื่อฝ่ายญี่ปุ่นและไทยแพ้สัมพันธมิตรเช่นนี้ เราจะไปมองพระแก้วท่านอย่างไร จะโทษท่านไม่ช่วยกบฏ..."

^๒ สล. สำนักนายกา. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔/๒๔๘๔ "กรณีที่รัฐบาลให้ความตกลงกับรัฐบาลญี่ปุ่น" ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๔

...ถ้าหากปรากฏว่าหนังสือไปตกหล่นอยู่ในที่ใด ความเสียหายจะบังเกิดแก่เรา ๒ ประการ ประการที่หนึ่ง ประเทศอื่น ๆ เขาอาจจะหมกความเชื่อถือในประเทศเราก็ได้ ประการที่สอง หนังสือเหล่านี้ถ้าหากว่าตกหล่นไปถึงมือชนต่างชาติแล้ว อาจจะทำให้โครงการของเราในอนาคตนั้นเสื่อมเสียไปได้...

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนได้ถามข้อข้องใจจากรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกราช อธิปไตย และความเป็นกลางของประเทศไทย ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการ ได้ตอบว่า เรื่องเอกราชและอธิปไตยของไทยนั้นคงมีอยู่ แต่การปฏิบัติการทางทหารร่วมรุกและป้องกันกับญี่ปุ่นนั้นยังไม่อาจจะชี้แจงได้ ส่วนจุดหมายปลายทางในการรุกรบนั้นคงอยู่ในทวีปเอเชียเท่านั้น แต่จะต้องลงทุนมากน้อยแค่ไหนนั้นยังไม่อาจจะให้คำตอบได้ อย่างไรก็ตามก็สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ก็พอใจกับการตัดสินใจของรัฐบาล และรู้สึกชื่นชมกับข้อเสนอในภาคผนวกการศึกษาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยญี่ปุ่นรับรองว่าจะคืนดินแดนเดิมทางมลายู

ไทแก่ประเทศไทย บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนมากจึงให้การสนับสนุนนโยบายผูกมิตรกับญี่ปุ่นทางทหาร และขอร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการเป็นขั้นสุดท้ายเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น เพราะระหว่างนั้นประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่อีกกำลังคล้อยตามนโยบายของรัฐบาลอยู่แล้ว

ข้อสังเกตภายหลังรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นได้ลงนามร่วมกันในศึกษาสัญญาพันธไมตรี ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว บุคคลสำคัญฝ่ายญี่ปุ่นเช่น

๑. พล.ส.อ. สำนักรายการ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘/๒๔๘๔
"กรณีที่ว่ารัฐบาลได้ทำความตกลงกับรัฐบาลญี่ปุ่น" ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๔

๒. เรื่องเดียวกัน

พลเอก ฮีเคคิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น และพลโท อิกา ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ต่างก็แสดงความพอใจต่อมิตรภาพของประเทศไทยที่จะเห็นได้จากคำปราศรัยของพลเอก ฮีเคคิ โทโจ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ดังนี้

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและยินดีเป็นอย่างยิ่งในโอกาสที่ญี่ปุ่นและประเทศไทย ได้ลงนามในกติกาสัญญาความสัมพันธทางการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ ประเทศไทยภายใต้การนำของพลท่านได้แสดงให้เห็นท่าทีอันเด็ดขาดและชัดแล้ว โดยการร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่นทุกประการ นับเป็นประวัติการณ์อันยิ่งใหญ่และนำปิตินิติที่จะได้สถาปนามหาเอเซียตะวันออกให้แข็งแรงมั่นคงยิ่งขึ้น...

พึงสังเกตุว่าหลังจากวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วจอมพล ป.

พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไม่ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเลย แต่จอมพล ป.

พิบูลสงคราม ได้ตระเตรียมการทางทหารไว้พร้อมแล้วเพื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จอมพล ป.

พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ออกคำสั่งให้กองทัพไทยเข้าที่ชุมพลตั้งแต่วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และได้กำหนดแผนยุทธการร่วมกับกองทัพญี่ปุ่นไว้แล้ว^๒ อนึ่งคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ก็เป็นฝ่ายสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะมีฝ่ายคัดค้านโดยเปิดเผยคือ นายปรีดี พนมยงค์ และนายคิเรก ชัยนาม เท่านั้น

^๑ ศรีกรุง (๒๒ ธันวาคม ๒๔๘๔): ๑.

^๒ บก.ทบ. กท.พระนคร ทบ. (สนาม) ที่ ๑๖/๓ "คำสั่งยุทธการทั่วไปที่ ๑"

ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๔

^๓ วิจิตรวาทการ, หลวง., "หลังจากประกาศสงคราม," จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ: เสริมวิทยบรรณาการ, ๒๔๘๓), หน้า ๒๓๗-๒๓๗๓.

จนกระทั่งวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. ได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อขอมติจากที่ประชุม เรื่องประเทศไทยประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้รายงานสถานการณ์สงครามโดยทั่วไป และพฤติกรรมของบริเตนใหญ่ (อังกฤษ) ต่อประเทศไทยตั้งแต่วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ถึงวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๕ ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีทั้ง ๒๕ คน ลงมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ให้รัฐบาลประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และกำหนดเวลาเที่ยงตรงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๕ เป็นวันประกาศสงคราม^๒

^๑ ศรีกรุง, วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๔๕, หน้า ๑.

ระหว่างวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ถึง วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๕ ไม่มีการประชุมคณะรัฐมนตรีหรือการประชุมสภาผู้แทนราษฎร แต่ในระยะเวลาดังกล่าว รัฐบาลได้สนับสนุนให้วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ กล่าวโจมตีพฤติกรรมของอังกฤษต่อประเทศไทย บทความต่าง ๆ เป็นไปในทำนองยุยงให้ประชาชนชาวไทยเกลียดชังชาวอังกฤษ บทสนทนา "มัน-คง" ในคืนวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๔ นั้น ได้เผยแพร่ความเลวร้ายของอังกฤษต่อประเทศไทยและได้สนทนาก้าวร้าวราชวงศ์อังกฤษอย่างรุนแรง ดังเช่น คำสนทนาบางตอนต่อไปนี้

"...มัน-คง กล่าวว่กษัตริย์อังกฤษเป็นโจร เพราะว่าพระเจ้าบอร์ซที่ ๑ ซึ่งครองราชย์ในปี พ.ศ.๒๒๘๗ ทั้งที่มีเชื้อสายเพียงมารดาเท่านั้น ผู้ที่สมควรจะได้รับราชสมบัตินี้ไม่มีอีกมากมาย แต่พระเจ้าบอร์ซใหญ่แท้โหด อังกฤษต้องรบใหญ่แล้วเช็ดกนขึ้นนั่งบัลลังก์..."

^๒ วิจิตรวาทการ, หลวง., "หลังฉากประกาศสงคราม," จิตวิทยาการเมือง, หน้า ๒๓๗-๒๓๗๓. (รัฐมนตรีเป็นทหาร ๑๗ คน เป็นพลเรือน ๘ คน)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แล้วส่งคำประกาศฉบับนี้ให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงพระนามและลงนามเพื่อประกาศต่อไป คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มี ๓ ท่าน แต่ได้ลงพระนามและลงนามเพียง ๒ ท่าน เท่านั้นคือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และพลเอก เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน ส่วนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อีกท่านหนึ่งคือ นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ไม่ได้อยู่ในพระนคร คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ทราบภายหลังว่านายปรีดี พนมยงค์ เดินทางไปจังหวัดอยุธยา ถ้าจะรอก็คงจะไม่ทันเวลา ประกาศสงคราม พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้รับสั่งว่า ให้ประกาศชื่อนายปรีดี พนมยงค์ ไปด้วยแม้จะไม่ได้ลงนามก็ตามท่านจะทรงรับผิดชอบเอง

หลวงวิจิตรวาทการ เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีให้เป็นผู้ประกาศสงครามทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมโฆษณาการ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เหตุผลที่รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อ้างในคำประกาศสงครามคือ

ตั้งแต่แรกที่อังกฤษได้แก่จักรภพมาทางตะวันออก ประเทศไทยก็ได้รับการเบียดเบียนบีบคั้นไม่ขาดสาย อังกฤษได้บ้านดอนดินแดนและแบ่งแยกเชื้อชาติไทยให้กระจาย และกระทำการทุกอย่างให้ชาติไทยอ่อนแอ ในทางการคลังและเศรษฐกิจ อังกฤษก็เข้าคุมเส้นชีวิตและบีบบังคับไทยทุกสถาน รัฐบาลไทยทุกรัฐบาลต้องโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของอังกฤษเสมอมา แต่ถึงกระนั้นอังกฤษก็พยายาม

* ทีวี นุถน เกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒," ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๒๐๔-๒๐๕.

—กลุ่มแก่งในทางการค้าที่สำคัญของไทย เช่น การค้าข้าว แร่ ยาง และไม้สัก ก็ได้รับการบีบบังคับจากอังกฤษอยู่เป็นนิตย์ ส่วนทางสหรัฐอเมริกา นั้นแล้วก็ตาม นโยบายอย่างเดียวกับอังกฤษ ชาวไทยทั้งหลายคงจะยังจำได้ว่าในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสที่แล้วมา สหรัฐอเมริกา ได้ขัดขวางทางดำเนินของไทยทุกประการ ตลอดจนริบเครื่องบินและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ไทยสั่งซื้อและชำระเงินให้เสร็จ ทางประวัติศาสตร์ยังแสดงให้เห็นว่า เมื่อคราวพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสใน ร.ศ. ๑๑๒ ไทยขอให้สหรัฐอเมริการะงับกรณีพิพาทด้วยความเป็นธรรม เพื่อสันติสุขของมนุษย์ แต่สหรัฐอเมริกาก็มิได้นำพาแต่ประการใด ปล่อยให้ไทยถูกกดขี่ข่มเหงมาแต่ครั้งกระโน้น

ครั้นเมื่อสงครามไต้งเกิดขึ้นในยุโรปชาติโดยญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ที่แล้วนั้น ประเทศไทยได้รู้สึกความผูกพันในหน้าที่ ๆ เป็นชาวเอเชีย จึงได้ร่วมมือทำสัตยาบันไมตรีกับญี่ปุ่น แต่ถึงกระนั้นไทยก็ยังมิได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และมีใ้ทำการประทุษร้ายรุกรานสองประเทศนั้นแค่อย่างใด ตรงกันข้าม อังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้ทำการประทุษร้ายรุกรานไทยอย่างรุนแรงในระหว่างเวลาตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ถึง ๒๒ มกราคม ไทยได้ถูกโจมตีทางอากาศ ๓ ครั้ง และโจมตีทางบกถึง ๓๖ ครั้ง

ข้อควรสังเกตุเกี่ยวกับการประกาศสงครามที่ว่าได้ประกาศสงครามในวันที่ ๒๕ มกราคม ซึ่งตรงกับวันที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีชัยชนะในการทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่า เมื่อวันที่จันทร์ เดือนยี่ แรม ๓ ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๑๓๕

๑ "คำแถลงการณ์เกี่ยวแก่การประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา" ราชกิจจานุเบกษา ๕๕ (๒๕ มกราคม ๒๔๘๕) : ๒๔๓-๒๕๑.

๒ ตำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมราชา, พงศาวดารเรื่องไทยรบพม่า (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพัฒน์กร, ๒๔๓๕), หน้า ๑๒๕-๑๓๐.

ขอควรสังเกตอีกข้อหนึ่งคือ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม คงต้องการจะแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลสามารถกระทำการใด ๆ ได้ทุกอย่างโดยมิต้องคอยรับความเห็นชอบจากผู้ใด

จอมพล ป. พิบูลสงคราม และหลวงวิจิตรวาทการ ทั้งสองท่านนี้เป็นผู้มั่นใจในนโยบายเรียกร้องดินแดนเดิมของไทยกลับคืน หากประเทศไทยประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ก็จะได้ดินแดนดังกล่าว จอมพล ป. พิบูลสงคราม และหลวงวิจิตรวาทการ จึงสนับสนุนและดำเนินการให้ความร่วมมือทางทหารกับญี่ปุ่นตั้งแต่ต้นจนกระทั่ง รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕^๒ แต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลงแล้ว หลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวว่า

...ไทยประกาศสงครามด้วยความจำใจ รัฐบาลเล็งเห็นความจำเป็น ๓ ประการ คือ ประการแรก รัฐบาลต้องการรักษากองทัพไทยไว้โดยยอมเข้าร่วมรบเป็นพันธมิตรของญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ไทยได้รับอาวุธยุทธภัณฑ์จากญี่ปุ่น ประการที่สอง เพื่อป้องกันทรัพย์สินของฝ่ายประเทศสัมพันธมิตรมิให้ญี่ปุ่นยึดเอาไป จึงต้องประกาศสงครามและประการที่สาม เพื่อแลกเปลี่ยนคนไทยที่ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรควบคุมไว้กับชาวอังกฤษและอเมริกันที่ถูกญี่ปุ่นควบคุมในประเทศไทย...

คำกล่าวข้างต้นนั้นเปรียบเสมือนคำแก้ตัวของหลวงวิจิตรวาทการ ที่ได้กล่าวในระบะสงครามมหาเอเชียบูรพาโดยสิ้นเชิง ส่วนคำชี้แจงของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายหลังสงครามครั้งนี้ที่ว่า

๑ แดมสุข นุ่มนนท์, "เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง,"

วารสารประวัติศาสตร์ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๑๕): ๒๒-๒๓.

๒ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔/๒๔๘๕

"กรณีที่รัฐบาลไทยทำความตกลงกับรัฐบาลญี่ปุ่น" ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๕

๓ วิจิตรวาทการ, หลวง., "หลังฉากประกาศสงคราม," จิตวิทยาการเมือง,

หน้า ๒๖๔-๒๗๓.

... การประกาศสงครามกับอังกฤษ อเมริกาก็ เหล่านี้อยู่ในลักษณะเป็นกลอุบาย
ให้เราสามารถประหังชาติไว้ เพื่อการต่อสู้ที่ได้อำนาจมาแล้วในระยะต่อ ๆ
มา ซึ่งเป็นผลทำให้ชาติไทยได้รับความปลอดภัยมาถึงจนบัดนี้ ดังที่พี่น้องจะเห็น
ควยตนเองแล้ว...

คำแก้ตัวดังกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงไม่น่าเชื่อถือ เพราะเป็นการกล่าวที่
ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในระหว่างสงครามโลก
ครั้งที่ ๒ อย่างไรก็ดี เหตุผลที่รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประกาศสงครามต่อ
บริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ มีเงื่อนไขชวนให้คิดได้
หลายประการ จากการศึกษากันคว่าแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยพิจารณาข้อเท็จจริง
จากหลักฐานต่าง ๆ และบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อาจสรุป
ได้ว่า การที่รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายละทิ้งความเป็นกลางและเข้าร่วมรบเป็นพันธมิตร
ทางทหารกับญี่ปุ่นนั้น เกิดจากสาเหตุสำคัญ ๓ ประการคือ

๑.) เนื่องจากในระยะแรกของสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น ฝ่ายอักษะได้แก่
เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น กำลังได้เปรียบทำการรุกรบได้ชัยชนะทุกแนวรบ ทางด้าน
เอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกหรือสงครามมหาเอเชียบูรพานั้น กองทัพญี่ปุ่นได้ชัยชนะทุก-
แห่ง เรือประจัญบานอันทรงอำนาจของอังกฤษคือ "เรือประจัญบาน ปรินท์ ออฟ เวลส์"

ป. พิบูลสงคราม, จอมพล., "การร่วมมือและต่อต้านญี่ปุ่นสมัยสงคราม,"
เมืองแรกประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ: มิตรนาการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๔๓๓-๔๓๗.

๒
Louis L. Snyder, The War A Concise History, 1939-1945,
p. 212-215. (เรือประจัญบาน ปรินท์ ออฟ เวลส์ มีระวางขับน้ำ ๓๕,๐๐๐ ตัน มีพล
ประจำเรือ ๑,๗๖๐ คน ขนาดยาว ๓๓๕ $\frac{๒}{๓}$ ฟุต กว้าง ๑๐๓ ฟุต ลึก ๓๒ $\frac{๒}{๓}$ ฟุต เครื่องบิน
ประจำเรือ ๔ เครื่อง ติดปืน ๑๔ นิ้ว ๑๐ กระบอก ปืน ๕.๒๕ นิ้ว ๑๖ กระบอก ความเร็ว
๓๐ นอต/ชั่วโมง มีกำลัง ๑๕๒,๐๐๐ แรงม้า มี ๔ โบริจก์ ทุ้มเกราะหนัก ๑๔,๐๐๐ ตัน)

(Prince of Wales) และเรือลาดตระเวนประจัญบาน "รีพัลส์" (Repulse) ซึ่งมีระวางขีปนาวุธประมาณ ๓๕,๐๐๐ ตัน และ ๓๒,๐๐๐ ตัน ตามลำดับ ถูกเครื่องบินรบของญี่ปุ่นโจมตีด้วยตอร์ปิโดและลูกระเบิดจมลงทั้งสองลำนอกฝั่งมลายูระยะห่างจากชายฝั่งประมาณ ๕๐ ไมล์ และห่างจากสิงคโปร์ประมาณ ๑๕๐ ไมล์^๒ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ภัยเหตุนี้ หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึงเสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เห็นควรวินิจฉัยให้ประเทศไทยประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้เพราะจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลวงวิจิตรวาทการ และคณะรัฐมนตรีส่วนมากมีความเห็นว่า ฝ่ายอักษะคือ เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น จะเป็นฝ่ายชนะสงคราม

๒.) เนื่องจากการเล็งผลเลิศจากการเข้าร่วมรบเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น โดยฝ่ายรัฐบาลไทยหวังผลประโยชน์ว่าจะได้รับดินแดนเดิมของไทยทางประวัติศาสตร์ที่สูญเสียไปให้แก่อังกฤษในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับคืนมา เป็นของไทยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการสนับสนุนนโยบาย "ไทยรวมไทย" ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการสร้างชาติไทยนั่นเอง

^๑ Louis L. Snyder, The War A Concise History, 1939-1945, p. 212-213. (เรือลาดตระเวนประจัญบาน รีพัลส์ เป็นเรือพี่เลี้ยงของเรือรบ บรินซ์ ออฟ เวลส์, เรือรบ รีพัลส์ มีระวางขีปนาวุธ ๓๒,๐๐๐ ตัน พลประจำเรือ ๑,๒๕๐ คน ขนาดยาว ๓๕๗ $\frac{๓}{๘}$ ฟุต กว้าง ๑๕ นิ้ว ๖ กระบอก เป็น ๔ นิ้ว ๑๒ กระบอก ท่อตอร์ปิโด ๔๒ ท่อ เครื่องบิน ๔ เครื่อง มีกำลัง ๑๑๒,๐๐๐ แรงม้า ความเร็ว ๒๕' นอต/ชม.)

^๒ Ibid., p. 214-215.

๓.) เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา โดยเฉพาะกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทครั้งนี้ ซึ่งประเทศไทยได้รับคืนแดนเดิมคืนบางส่วนดังกล่าวแล้ว รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณชาวญี่ปุ่นตั้งแต่นั้นมา ชาวไทยกับชาวญี่ปุ่นจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันอย่างมาก จนมีผลให้ประชาชนชาวไทยเรียกชาวญี่ปุ่นในระบอบนั้นว่า "มหามิตร" รัฐบาลไทยก็มีท่าทีเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายญี่ปุ่นมากกว่าฝ่ายสัมพันธมิตรตั้งแต่ญี่ปุ่นยังไม่ไถ่กู้ประเทศไทยเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว

ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ นั้นอาจกล่าวได้ว่ามีสาเหตุมาจากลักษณะการบริหารประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งเป็นผู้กุมชะตากรรมของประเทศไทยในสมัยนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดเพียงผู้เดียว นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้ว่า เหตุการณ์ในวันที่ ๘

ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ พลตำรวจตรี อุดม อุดมเดชจรัส รองนายกรัฐมนตรีไม่สามารถจะตัดสินใจให้คำตอบแก่คณะทูตญี่ปุ่นในวันนั้นได้ เมื่อกองทหารญี่ปุ่นบุกประเทศไทย จึงเป็นการยืนยันว่าชะตากรรมของประเทศไทยในขณะนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว เท่านั้นคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

การประกาศสงครามของประเทศไทยต่อฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น คนไทยภายนอกประเทศแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ไม่เห็นคล้อยตามนโยบายของรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ยอมรับการประกาศของรัฐบาลไทย จึงได้ก่อตั้ง "ขบวนการเสรีไทย"

(Free Siamese Movement) นอกประเทศไทยขึ้น ส่วนภายในประเทศไทยนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ทำการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นตั้งแต่แรกเริ่มสงครามมหาเอเชียบูรพาแล้ว . ส่วนในประเทศไทย มีพันตรี หม่อมเจ้า ศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ เป็นหัวหน้าเสรีไทยในอังกฤษ พวกเสรีไทยทั้งสามกลุ่มนี้มีความมุ่งหมายเหมือนกันคือต่อต้านญี่ปุ่นเพื่อให้ประเทศไทยได้รับการรับรองจากประเทศสัมพันธมิตรว่า ประเทศไทยยังมีความสัมพันธ์อันดีต่อกับสัมพันธมิตรเหมือนเมื่อก่อนวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ (รายละเอียดเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทยนั้นจะกล่าวถึงในบทที่ ๕) ส่วนปฏิบัติการของประชาชนชาวไทยภายในประเทศนั้น มีชาวไทยบางกลุ่มได้แสดงท่าทีต่อต้านไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครปรากฏว่ามีใบปลิวออกโจมตีรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าเป็นเครื่องมือของญี่ปุ่น แต่รัฐบาลก็รับจัดการปราบปรามอย่างเด็ดขาดเช่น จับนักหนังสือพิมพ์ที่คงสงสัยได้ประมาณ ๓๐ คน ส่งศาลและศาลพิจารณาคดีสินให้จำคุกตลอดชีวิต ๒ คน^๒

สำหรับปฏิบัติการทางฝ่ายญี่ปุ่นเกี่ยวกับประเทศไทยประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกานั้น ทางฝ่ายญี่ปุ่นเองก็ขัดแย้งกัน กล่าวคือฝ่ายพลเรือนคือสถานทูตญี่ปุ่น

^๑ ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๑๗๗-๑๘๐.

^๒ พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม, "บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๗๖-๗๗.

ต้องการให้ประเทศไทยประกาศสงคราม แต่ฝ่ายทหารไม่ยอมให้ทำเช่นนั้น หลวงวิจิตร-
วาทการ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

... สถานทูตญี่ปุ่นในกรุง เทพาทองการให้ไทยประกาศสงคราม ถึงกับอ้างว่ารัฐบาล
โตเกียวถามมาเสมอว่า เมื่อไรไทยจะประกาศสงคราม แต่ทางทหารขอร้องเรื่อย
มาว่าอย่าเพิ่งประกาศสงคราม และในกรณีที่สถานทูตกับทางทหารขัดแย้งกัน รัฐ-
บาลญี่ปุ่นมักจะวินิจฉัยทางสถานทูตเป็นฝ่ายถูก ทางสถานทูตต้องการให้ไทยประกาศ
สงครามเพื่อหวังผลทางโฆษณาชวนเชื่อ ส่วนทางฝ่ายทหารญี่ปุ่นรังไรไว้ เพราะ
ฝ่ายทหารคาดคะเนว่าถ้าไทยไม่ประกาศสงคราม ญี่ปุ่นอาจได้ประโยชน์มากกว่า
ทั้งนี้เพราะฝ่ายสัมพันธมิตรคงไม่กล้ากระทำการรุนแรงต่อประเทศไทย ซึ่งในที่สุด
ฝ่ายญี่ปุ่นก็จะได้รับประโยชน์ด้วย...

อย่างไรก็ดี ถ้านำความเห็นของฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่นและฝ่ายรัฐบาลไทยมาพิจารณา
ตั้งแต่เริ่มต้นสงครามมหา เอเชียบูรพา จะเห็นได้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นกับรัฐบาลไทยได้ร่วมมือ
ทางทหารตั้งแต่เริ่มต้นสงครามแล้ว กล่าวคือตามนัยหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น
ฉบับวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประ
เทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นได้ร่วม
มือทางทหารเพื่อร่วมรุกและป้องกันร่วมกันทั้งสองฝ่ายอยู่แล้วอย่างแน่ชัด รัฐบาลไทยจะ
ประกาศสงครามหรือไม่ก็ตาม ตราบใดที่ยังมีกองทัพญี่ปุ่นตั้งฐานทัพอยู่ในดินแดนไทย
ฝ่ายสัมพันธมิตรก็ตองโจมตีเพื่อตัดกำลังทหารญี่ปุ่นและทำลายอาวุธยุทโธปกรณ์ของญี่ปุ่น

วิจิตรวาทการ, หลวง., "หลังฉากประกาศสงคราม," จิตวิทยาการเมือง,
หน้า ๒๕๕-๒๖๐. (และโปรดดู ตีแรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า
๒๘๘-๒๙๐.)

ในประเทศไทยเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันตนเองและโจมตีคอมมิวนิสต์ฝ่ายผู้ป่วน ถึงแม้ว่า
 ในคืนวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เครื่องบินรบของอังกฤษได้มาโจมตีกรุงเทพฯ มีผล
 ให้พระที่นั่งอนันตสมาคมพังลงบางส่วน วันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๒๕ มกราคม รัฐบาลไทยได้
 ประกาศสงคราม ซึ่งเป็นที่กระหนกแน่ชัดแล้วว่าสาเหตุที่รัฐบาลไทยประกาศสงครามครั้งนี้
 นี้มิใช่สาเหตุที่ประเทศไทยถูกฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตีเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ แต่
 ทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายผู้ป่วนกับฝ่ายไทย ได้มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงระยะสงคราม
 อินโดจีน พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔ และก่อนวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้นจอมพล ป.
 พิบูลสงคราม ก็ทราบข่าวว่าผู้ป่วนจะบุกมา ลังกาโปร และพม่า โดยกองทหารผู้ป่วนจะ
 บุกผ่านดินแดนไทย แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นวันใดเท่านั้น^๒

เมื่อประเทศไทยได้ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาแล้ว
 ประเทศไทยก็เข้าร่วมไญญลย์ร่วมแห่งมหาเอเซียบูรพา ฝ่ายผู้ป่วนและฝ่ายไทยได้ร่วมมือ
 กันในทางทหาร ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรม จนตลอดระยะ
 สงครามมหาเอเซียบูรพา ซึ่งทั้งสองฝ่ายมิได้ละเมียดศึกษาสัญญาพันธไมตรี ฉบับวันที่ ๒๑
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เลย^๓

^๑ วิจิตร วาถการ, หลวง., "หลังจากประกาศสงคราม," จิตวิทยาการเมือง,
 หน้า ๒๑๗-๒๑๘.

^๒ บันทึกส่วนตัวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม, เอกสารส่วนตัวของท่านผู้หญิง
 ละเอียบ พิบูลสงคราม "การต่อต้านผู้ป่วนสมัยสงคราม" บ้านเลขที่ ๕ ซอยซีกลม
 ถ. เพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ

^๓ เรื่องเดียวกัน